

Проценко Г. П., старший викладач
кафедри юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НЕГАТИВНА ІНФОРМАЦІЯ»

З розвитком української демократії зростає суспільне замовлення на проведення семантико-текстуальних досліджень інформаційних повідомлень. Проведення такого виду лінгвістичних експертиз є необхідним для вирішення конфліктних ситуацій у різних сферах суспільного життя: законодавство, політика, реклама, криміналістика, судочинство тощо.

Такі дослідження дозволяють визначити, які ціннісні концепти презентовані в тексті; загальнопозитивне чи негативне оцінне забарвлення має текст; які панівні суспільні оцінні настанови він реалізує щодо певних соціокультурних груп, окремих осіб. Тобто означена експертиза визначає характер впливу текстів на суспільні цінності і допомагає розкрити істинні наміри мовця.

У цій площині особливо важливо правильно розуміти зміст поняття «негативна інформація».

У Новому словнику української мови значення слова «*негативний*» тлумачиться таким чином: поганий щодо властивостей, якостей, призначення і т. ін., який не викликає схвалення, а заслуговує на осуд; протилежне позитивний; який не виражає схвалення чи позитивного ставлення до кого-, чого-небудь; несприятливий; те, що не викликає схвалення, а заслуговує на осуд; протилежний очікуваному [1, с. 830]. Слово «*інформація*», за цим словником, має значення відомостей про які-небудь події, чиясь діяльність та ін. [1, с. 196]. Отже, негативною інформацією в загальноповживаному розумінні є відомості про чиясь діяльність, яка заслуговує на осуд, не викликає схвалення, погана.

Таке ж смислове навантаження поняття *негативної інформації* знаходимо у законодавчій дефініції відповідного юридичного терміна. Так, згідно з п. 15 постанови Пленуму Верховного Суду України 27.02.2009 № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», *негативною* слід вважати *інформацію*, в якій стверджується про порушення особою, зокрема, норм чинного законодавства, вчинення будь-яких інших дій (наприклад, порушення принципів моралі,

загальновизнаних правил співжиття, неетична поведінка в особистому, суспільному чи політичному житті тощо) і яка, на думку позивача, порушує його право на повагу до гідності, честі чи ділової репутації [2].

Щоб зробити висновок про наявність чи відсутність негативної інформації у наданих на дослідження висловлюваннях, було проведено компонентний аналіз щодо встановлення семантичного обсягу і змісту усталених мовних одиниць цих висловлювань, визначення інтегральних та диференційних сем у значенні наданих на дослідження фраз, їх негативних аксіологічних характеристик.

У процесі дослідження потрібно визначити, чи утворюють лексичне поле досліджуваних мовних одиниць лексеми, в семантиці яких домінують негативні значеннєві компоненти. Так, щодо семантичної конотації фрагментів висловлювань.

Для прикладу розглянемо дослідження такого повідомлення: *«Але відповідь від К. не забарилася. Бачите ось такий вигляд має мій гелендваген, пан К. не зміг вийти один на один зі мною, поговорити по-чоловічому, направив своїх там шнурів, покидьків, які в підступний спосіб підкинули горючу суміш вночі і загорівся автомобіль»*. Як свідчить підтекст цих висловлювань автор набуває позитивного іміджу (*хоче поговорити по-чоловічому, вийти один на один*), а К. – негативного іміджу (*не зміг (у значенні – боявся) поговорити по-чоловічому, вийти один на один*). Відповідно, компромісні намагання автора протиставляються агресивним вчинкам, протиправним діям, які приписано К. І це надає образу останнього агресивного, ворожого, зневажливого забарвлення. Це є неприйнятним та засуджується громадськістю. Отже, саме судження сприяє актуалізації смислу, що виражає негативне ставлення та засудження поведінки, про яку йдеться в цих висловлюваннях. Зневажливість підкріплюється і словами *«шнур»*, *«покидьок»*, які у будь-якому контексті мають негативне конотативне значення. Ці слова належать до такої форми побутування мови, як лихослів'я та брутальна лайка, тобто уживаються в значенні лайливих слів і характеризуються високим рівнем інвективності (образи). Слово *«шнур»* – взагалі мовний засіб тюремно-табірного жаргону, його значення не подається українськими словниками. Слово *«покидьок»* – 2. перен., зневажл. Морально розкладені люди, декласовані, злочинні елементи суспільства; непотріб, негідь, потолоч [1, с. 525].

Це слово вживається в аналізованих висловлюваннях декілька разів. Прийом концентрованого повторювання інформації виявляється ефективним способом впливу в тому випадку, коли раціональних аргументів мало, їх неможливо оприлюднити або вони зовсім відсутні. Повтори створюють своєрідний ритм, посилюючи тим самим сугестивний вплив на цільову аудиторію. «...які в підступний спосіб підкинули горючу суміш вночі». Підступний, а, е. Який показною доброзичливістю прикриває злий намір; хитрий, лукавий. Який виражає підступництво, віроломство. Який таїть в собі несподівану неприємність, біду, небезпеку [1, с. 538]. Це прикметник, який ужито для підсилення негативного смислового навантаження повідомлення. Це стосується і слова «*вночі*», яке у відповідному контексті означає не лише час доби, а й – потайки, віроломно. Із загального контексту помітно, що тут використано натяк на злочинність дії.

Отже, вербалізоване значення аналізованого висловлювання є негативним, і з огляду на його лінгвоментальну формулу викликає в аудиторії (слухача, читача) сприйняття описаної діяльності як такої, яка заслуговує на осуд, не викликає схвалення, погана.

Таким чином, на підставі п. 15 названої вище постанови [2] та дефініції поняття *негативної інформації* аналіз структурно-композиційної, граматичної будови досліджуваних висловлювань та змістового наповнення слів, які в них вживаються, дає можливість стверджувати, що ці повідомлення містять негативну інформацію стосовно особи, оскільки вжиті у них слова і словосполучення, за своєю внутрішньою організацією включають компоненти, які подають означену семантику.

Список використаних джерел

1. Новий словник української мови: у 4-х т. / Василь Яременко, Оксана Сліпушко. Київ: Аконіт, 2000.

2. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2009 № 1 // Вісник Верховного Суду України. 2009. № 3.